

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

חיי שרה

(חלק כה שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת חיי שרה, יחידת חשון, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

חיי שרה

בני ישראל [און ווי עס שטייט אין מדרש⁸ בנוגע דער מערת המכפלה: זה אחד משלשה מקומות שאין אומות העולם יכולין להונות את ישראל לומר גזולים הן בידכם ואלו הן מערת המכפלה ובית המקדש וקבורתו של יוסף].

דאָס הייסט, אַז די בעלות פון אידן בפועל אויף ארץ ישראל האָט זיך אָנגע-פאַנגען דערמיט וואָס אברהם אבינו האָט געקויפט מערת המכפלה (לקבורת שרה)⁹.

און ווי עס שטייט אין אבן עזרא¹⁰ אַז דאָס איז איינער פון די טעמים וואָס „נזכרה זאת הפרשה“ – „לקיים דבר ה' לאברהם להיות לו נחלה“.

אַלע ענינים וועלכע זיינען פאַרבונדן מיט תורה זיינען בתכלית הדיוק. איז מובן, אַז דאָס וואָס די ערשטע נחלה פון אידן אין ארץ ישראל איז אין חברון, איז דאָס פאַרבונדן מיטן ענין מיוחד וואָס חברון פאַרמאָגט.

און י"ל: וויבאַלד אַז מיט חברון האָט זיך אָנגעהויבן די בעלות פון אידן אויף א"י, דעריבער קומט אַט די בעלות אויף איר בפרסום – לעיני אומות-העולם, גלוי אויך אין אַנדערע זמנים.

ועפ"י יש לבאר מאמר המדרש בפרש-תנוי¹¹, אַז איינער פון די טעמים וואָס חברון ווערט אָנגערופן „קריית ארבע“ איז „שהוא עולה בקרנסין (גורלות,

א. דער ערשטער אָרט פון ארץ ישראל וואָס זיין בעלות איז בפועל איבערגעגאַנגען צו אברהם אבינו, איז דאָס געווען אין חברון, די „שדה המכפלה על פני ממרא היא חברון“².

אע"פ אַז שוין פריער, בברית בין הבתרים, איז ארץ ישראל כולה אָפּגע-געבן געוואָרן צו אברהם אבינו ולזרעו אחריו כמש"נ³ „לזרעך נתתי את הארץ הזאת“ (און נאָך פריער⁴ האָט אים דער אויבערשטער געזאָגט⁵ „קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה“), איז אָבער⁶ די בעלות (און דורך אַ קניין) בפועל – און בפרסום, „לעיני בני חת ככל באי שער עירו“⁷ – געווען ערשט ביי (דער מערת המכפלה שב) חברון.

און פון דעמאָלט אָן באַלאַנגט די מערת המכפלה שבחברון צו אברהם יצחק ויעקב ולזרעם אחריהם – צו עס

(1 א) שמוספר בתורה בפירוש, (ב) ובאופן „לאחזות קבר“. משא"כ בהמקומות שגר לפני, אפילו את"ל שקנה בית וחלק בארץ (וראה פרש"י וירא כא, לד) – (א) לא נאמר מפורש (ובפרט – קניין) בתורה. (ב) לא ה' באופן דאחזות קבר שהיא לעולם ואינו מוכר, וכי"ב.

(2) ל' הכתוב – פרשתנו כג, יט.

(3) לך טו, יח. ובפרש"י שם: אמירתו של הקב"ה כאילו היא עשו' וכמדר"ל (ירושלמי חלה פ"ב ה"א. וראה ב"ר פמ"ד, כב) לזרעך אתן אין כתיב כאן אלא לזרעך נתתי כבר נתתי. וראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 204 ואילך.

(4) כפשטות סדר הכתובים. ולהעיר מפרש"י בא (יב, מ).

(5) לך יג, יז. וראה הערה הבאה.

(6) ראה הדיעות (ב"ב ק, א) אם הליכת אברהם היתה קניין או רק „כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו“.

(7) פרשתנו שם, יח.

(8) ב"ר פמ"ט, ז. יל"ש עה"פ וישלח לג, יט.

(9) וראה לקו"ש שם ע' 150 ואילך.

(10) פרשתנו כג, יט.

(11) פנ"ה, ד. יל"ש כאן (כג, ב).

בעלות פון אידן אויף) חברון איז, וואָס
חברון איז איינע פון די ערי מקלט¹⁶,

[און ווי ס'איז מרומז אויך בפרשתנו,
לויט ווי דער ראָגאַטשאָווער¹⁷ איז
מסביר די שקו"ט צווישן אברהם און
בני חת, אַז אברהם האָט געוואָלט קויפן
די מערה דוקא בקצה שדהו, ווייל „בית
הקברות של ערי מקלט דוקא חוץ לעיר“
(האָט ער חושש געווען אַז מ'וועט מפנה
זיין שפעטער די קברים), אָבער די בני
חת האָבן געענטפערט „נשיא¹⁸ אלקים
אתה בתוכנו גו“, און „קבר מלך ונשיא
אין מפניו“].

וואָס די ערי מקלט האָט מען אָפגע-
געבן צו די לוויים¹⁹. און אין דער בעלות
פון לויים אויף זייערע ערים געפינט מען
אַ מעלה לגבי דער בעלות פון אידן
אויף זייערע נחלות.

ווי דער דין²⁰, אַז אויב די לוויים „מכרו
שדה משדה עריהם או בית מבתי ערי
חומה שלהן אין גואלין כסדר הזה (ווי
שאר בני ישראל, וואָס אַ שדה קען מען
ניט פודה זיין עד שתי שנים און בתי
ערי חומה אם לא גאלה בתוך השנה איז
דאָס נחלת ביובל) אלא מוכרין השדות
ואפילו סמוך ליובל וגואלין מיד. ואם
הקדישו שדה גואלים מיד ההקדש לאחר
היובל וגואלים בתי ערי חומה כל זמן
שירצו אפילו אחר כמה שנים שנאמר²¹
גאולת עולם תהי' ללוויים“.

(פרש"י שלח יג, כב מכתובות קיב, א. סוטה לד,
ב. ועוד. וראה ההמשך בב"ר פרשתנו שם).
(16) יהושע כ, ז. מכות ט, סע"ב. ב"ב שם.
(17) צפע"נ עה"ת פרשתנו כג, ו"ט. ובהל'
תרומות ג, א (הובא בהערות לצפע"נ עה"ת שם).
(18) פרשתנו שם, ו.
(19) מסעי לה, ו.
(20) רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג ה"ז
(ממשנה ערכין לג, ב).
(21) בהר כה, לב.

מת"כ) של ד' מתחלה ליהודה ואח"כ
לכלב¹², ואח"כ לכהנים ואח"כ ללוויים¹³.
דלכאורה: וואָס איז די נפק"מ (און
די מעלה) אין דעם וואָס חברון האָט
געהאָט ד' בעלים¹⁴? נאָר יש לומר, אַז
דערמיט ווערט אַרויסגעבראַכט אַן ענין
מיוחד בנוגע דער בעלות פון אידן אויף
חברון. כדלקמן.

ב. לכאורה וואָלט מען געקענט זאָגן
אַז איינע פון די מעלות¹⁵ (אין דער

(12) וברש"י במדרש שם, כולל יהודה וכלב
ביחד, ולפנ"ז גורס „אברהם“. ואכ"מ.

(13) בב"ר לפנינו „ואח"כ ללוויים ואח"כ
לכהנים“. אבל ביל"ש הוא ככפנים. וכ"ה בכמה
דפוסים וכת"י הבר' – ראה בר' הוצאת תיאודור
אלבק. ושי"נ.

(14) ביפ"ת לב"ר שם מפרש דהחלק שניתן
ללוויים לא ה' אצל כלב בתחלה, אלא „שוב עלה
הגורל על הנשאר ממנה ליתנה למקלט ללוויים“.
אבל הרי מפורש כמ"פ (יהושע יד, יג-יד. טו,
יג-יד. שופטים א, כ) ד(שדה) חברון ניתנה לכלב.
ופשטות הלשון משמע דהוי כמו כל ערי הלוויים
וערי מקלט, דבני' נתנו ללוויים מנחלת אחוזתם
(מסעי לה, ב. יהושע כא, ג), ובפרט „וירש משם
כלב את שלשה בני הענק גו“ (יהושע טו, יד.
שופטים שם), והרי מפורש בדברי ה' (שלח יד, כד)
והביאתיו אל הארץ (חברון – פרש"י), ולו אתן
את הארץ אשר דרך בה ולבניו (דברים א, לו.
וביהושע יד, ט) לך תהי' לנחלה ולבניך עד עולם)
– וכפרש"י שלח יג, כב. פינחס כו, נה (בסופו).
דברים שם.

ווי"ל דגם במכות (י, א), ב"ב (קכב, ב) דמקשה
„חברון עיר מקלט הוא והכתיב (שופטים א, כ)
ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה, אמר אביי
פרוודהא דכתיב ואת שדה העיר ואת חצר" נתנו
לכלב בן יפונה – השקו"ט והתירוצ' הוא לא
בתחילת הנתינה, כ"א במה שנשאר שלו
באחוזתו. וראה שיח יצחק מכות שם.
(15) דלכאורה אדרבה טרשין שבא"י הייתה

(*) ועפ"ז יומתק (ותתורץ קושיית המהרש"א ב"ב
שם) מה שהובא בב"ב ומכות שם הפסוק דשופטים
ולא הפסוקים דיהושע שלפנ"ז.

(מעשרות) וויבאלד „שלא נטלו חלק בארץ“, און רבי יוסי זאָגט „יש להם ערי מגרש“ – אַז ר"מ האַלט „לבית דירה ניתנו“ (ולא שיהא נחלתם ואחוזתם)²⁸, און ר"י האַלט „למחלוקת ניתנו“ (אַז די ערים „ניתנו להלויים לחלקם ולא-חוזתם“)²⁸. קומט אויס, אַז לדעת רבי יוסי באַלאַנגען די ערי מגרש צו די לויים אַלס זייער חלק בארץ. און אזוי פסקנט דער רמב"ם²⁹, אַז כאַטש באַ ווידוי „הוא אומר ואת האדמה אשר נתת לנו“³⁰, פונדעסטוועגן זיינען „לויים מתודים שאע"פ שלא נטלו חלק בארץ יש להם ערי מגרש“. זעט מען, אַז די ערי מגרש הייסן חלק הלויים אין ארץ ישראל.

ואע"פ אַז דער רמב"ם פסקנט³¹ „רוצח הדר בערי מקלט אינו נותן שכר ביתו, והדר בשאר ערי הלויים נותן שכר לבעל הבית“³² – וואָס לדעת הירושל' מי³³ איז די מחלוקת צי „מעלות היו שכר ללויים“ תלוי אין דער פלוגתא הנ"ל „למחלוקת ניתנו“ אָדער „לבית דירה ניתנו“, וואָס דערפון איז משמע, אַז די ערי מגרש וועלכע באַלאַנגען צו די לויים זיינען דאָס (לדעת הרמב"ם) בלויז די מ"ב עיר, אָבער ניט³⁴ די שש ערי מקלט³⁵ (וואָס „הובדלו

וואָס דאָס ווייזט לכאורה, אַז זייער בעלות איז אַ שטענדיקע – אויך ווען בפועל איז דער בית אָדער די שדה ברשות הקדש אָדער ברשות אחר – האָבן זיי מעין בעלות בהם, עס ווערט ניט צוגענומען פון זיי (בהחלט).

קומט אויס, אַז די בעלות דחברון (אַלס איינע פון די ערי מקלט וואָס געהערן צו די לויים), געהערט צו לויים אין אַן אופן פון „גאולת עולם“²².

ג. אָבער אי משום הא – וואָס חברון איז אַן עיר מקלט וואָס איז אָפגעגעבן געוואָרן צו די לויים – איז לכאורה, פאַרקערט. וואָרום מען געפינט אַז די בעלות פון די לויים אויף זייערע ערים איז שוואַכער ווי די בעלות פון אַנדערע שבטים אויף זייער נחלה:

דער דין²³ איז אַז „כל שבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען“ – זיי האָבן ניט קיין נחלה אין ארץ ישראל, און דאָס וואָס מ'האט זיי געגעבן מ"ח ערים („שש ערי המקלט“ און „עליהם תתנו ארבעים ושתים עיר“²⁴) איז דאָס בלויז (כדיוק לשון הכתוב²⁵) „ערים לשבת“. וואָס דערפון איז משמע אַז די לויים האָבן ניט קיין בעלות שלימה אויף עריהם.

– שטייט אין ירושלמי²⁶ אַז דאָס איז די פלוגתא פון תנאים²⁷: ר"מ זאָגט אַז כהנים ולויים זיינען ניט מתוודה (ווידוי

(28) פני משה שם.

(29) סוף הל' מעשר שני.

(30) תבוא כו, טו.

(31) הל' רוצח פ"ח היו"ד.

(32) כדעת ר"י מכות יג, רע"א (במשנה) – ע"פ

מסקנת הגמ' שם (דעת רבא).

(33) מע"ש שם. מכות ספ"ב.

(34) וראה צפע"נ מכות שם. וש"נ.

(35) החילוק דמ"ב ערי הלויים ושש ערי מקלט

בנוגע העלאת שכר הוא רק בבבלי. אבל

ירושלמי לא נזכר שיש חילוק בזה בין שש ערי

מקלט ומ"ב ערי הלויים. ובירושלמי סוטה (פ"ט

סו"ב): ערי מקלט מה הן אין תימר למחלוקת

ניתנו מביאות עגלה ערופה אין תימר לבית דירה

(22) כפשטות המשך לשון הרמב"ם שם פי"ג,

דכל הדינים הם (לא רק על המ"ב ערי מגרש כ"א)

גם על השש ערי מקלט (שבהלכה א שם).

(23) רמב"ם שם הלכה יו"ד.

(24) מסעי שם.

(25) שם, ב – הובא ברמב"ם שם ה"א (ע"ש).

(26) מעשר שני פ"ה ה"ט (לגירסת ופי' הפני

משה שם. ועוד).

(27) מע"ש שם מ"ד.

למקלט³⁶, און דערפאר זיינען זיי קולט „בין לדעת בין שלא לדעת“, משא״כ „שאר ערי הלויים אינן קולטין אלא לדעת“³⁷

— אָבער לדעת הבבלי איז ניט משמע אַזוי, וואָרום פון בבלי קומט אויס אַז דאָס וואָס אַ רוצח דאַרף ניט מעלה זיין שׂכר צום לוי אין די שש ערי מקלט איז (ניט ווייל עס פעלט אין דער בעלות פון די לויים אויף די שטעט³⁸, נאָר דאָס איז) אַ דין מיוחד³⁸, ווי די גמרא זאָגט³⁹, אַז מען לערנט אָפּ פון פסוק „והיו לכם הערים למקלט“⁴⁰ — „לכם לכל צרכיכם“⁴¹.

און אַזוי איז אויך משמע פון סתירת

ניתנו אינן מביאות כו'. ומפרש בפני משה שם המחלוקת כמו שמפרש בהפלוגאטא שבפנים. וראה שו"ת הרדב"ז ב"א קלח דבירושלמי משמע שלא היו ערי הלויים קולטות [ושם, דמ"ש הרמב"ן בפ"י עה"ת (מסעי לה, יד) ד"השש ערים לבדן קולטות והמ"ב למגרש הלויים לא למקלט" — „כתב ע"ד הפשט ונראה שסמך על הירושלמי דמשמע התם כו" (כנ"ל)]. — וראה בארוכה ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג ח"ג פרשה נט. וראה תורת של ראשונים לירושלמי מע"ש שם: בכפתור ופרח פמ"ב שדה מגרש, ובירושלמי בכורים פ"ב ה"ג רי"א יש להן ערי מקלט. וראה מראה הפנים, קרבן העדה וישרי קרבן לירושלמי סוטה שם.

(36) ל' הרמב"ם שם.
(37) רמב"ם שם ממכות י, א. וראה לעיל הערה 35.

(38) כדעת הירושלמי (כנ"ל בפנים). והרי מסתבר שהרמב"ם פסק כדעת הבבלי. ובפרט דלפי הג"ל (הערה 35) הוי פלוגאטא ביניהם.
(38*) וי"ל דזוהי הכוונה בתוד"ה לכם מכות יג, א.

(39) דעת רבא (ומסקנת הגמ') — מכות שם.
(40) מסעי לה, יב.
(41) והמחלוקת במ"ב עיר דמר סבר ועליהם נתנו כי הנך (רק) קליתא, ומר סבר ועליהם נתנו כי הנך, מה הנך לכל צרכיכם אף הני נמי לכל צרכיכם (מכות שם).

לשון הרמב"ם⁴² (אז די בעלות פון די לויים אויף די ערי מקלט און שאר ערי הלויים האָט דעם זעלבן גדר): כבר נצטוו ישראל ליתן להם ערים לשבת ומגרשיהם והערים הם שש ערי מקלט ועליהם שנים וארבעים עיר, וכשמוסיפין ערי מקלט בימי המשיח הכל ללויים, וואָס דערפון איז משמע אַז אין זייער שייכות ללויים האָבן זיי איין⁴³ גדר⁴⁴.

ד. יתירה מזו געפינט מען:

אין גמרא⁴⁵ לערנט מען אָפּ פון „וש' מתי לך מקום גו'⁴⁶ ושמתי לך בחייך מקום ממקומך אשר ינוס שמה מלמד שהיו ישראל מגלין במדבר להיכן מגלין למחנה לוי'". איז רש"י מפרש⁴⁷ „מקום ממקומך" — „שתהא מחנה לוי' קולטת ואף ערי מקלט יהיו ערי לוי'". פון פרש"י איז לכאורה משמע, אַז דאָס וואָס ערי מקלט זיינען קולט איז דאָס דערפאר וואָס זיי זיינען ערי לוי'.

[ודוחק גדול לומר אַז רש"י רעדט נאָר וועגן שאר ערי הלויים, די מ"ב ערים, וואָס לא הובדלו למקלט און זיינען קולט נאָר דערפאר וואָס מ'האָט זיי געגעבן צו די לויים — וואָרום אויב

(42) רפ"ג מהל' שמיטה ויובל.

(43) דאל"כ מאי קמ"ל בתיבת „הכל".

(44) ועפ"י יומתק מה שהרמב"ם לא כתב דערי מקלט אין מביאין עגלה ערופה כבירושלמי סוטה שם להמ"ד לבית דירה ניתנו (וראה בהנצמן בסוף הערה 35). ושאיני עיר הנדחת שכ' בהל' ע"ז פ"ד ה"ד, שאין אחת מערי מקלט נעשית עיר הנדחת, די"ל (דלא כמ"ש בכס"מ, מגדל עוז ולח"מ שם, כ"א) שסמך אמ"ש בספרי זוטא מסעי לה, יא „תהיינה — אל יעשו עיר הנדחת" (כהובא באמבואה דספרי לספרי זוטא שם). וראה צפע"נ לרמב"ם הל' ע"ז שם. צפע"נ למכות ט, א (בתחלתו). ועוד. ואכ"מ.

(45) מכות יב, ב.

(46) משפטים כא, יג.

(47) וראה גם ריטב"א מכות שם.

לומר א' נפק"מ בפועל: בשעת עס פעלט איינער פון די תנאים פון שש ערי מקלט, כמו: שיהיו ששתן קולטות כאחת⁴⁹ – זיינען זיי אָבער קולט אַלס ערי הלויים (לדעת)⁵⁰.

און אַזוי איז אויך משמע⁵¹ פון המשך הפרשיות אין פ' מסעי: פריער קומט אין דער תורה די פרשה⁵² פון „ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת גו' ואת הערים אשר תתנו ללויים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנוס שמה הרוצח ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר“, און שפּעטער קומט די פרשה פון „והקרייתם⁵³ לכם ערים ערי מקלט . . ונס שמה רוצח גו'“. ד.ה. איידער ס'איז דאָ דער דין קליטה בפועל בא די שש ערים, דאָרפן זיי זיין ערי הלויים.

און אַזוי שטייט בפירושו אין חינוך⁵⁴, וואָס ער איז מבאר דעם טעם וואָס די ערי הלויים זיינען קולט („מאלה הערים של לויים ה' מהם ערים מיוחדות להיות מקלט הרוצח ואולם בכולם ה' לו מקלט“) – אַז „ומפני גודל מעלתם (פון די לויים) וכיושר פעלם וחיין ערכם נבחרה ארצם לקלוט כל הורג נפש בשגגה יותר

אַזוי האָט רש"י געדאַרפט זאָגן „ואף ערי הלוי' יהיו קולטות“ וכיו"ב. פון פשטות לשונו „ואף ערי מקלט יהיו ערי לוי“ איז משמע, אַז ער רעדט בעיקר וועגן די שש ערי מקלט.

דאָס הייסט, אַז דאָס וואָס מ'האָט אָפּגעגעבן די שש ערי מקלט צו די לויים איז עס ניט אַ זייטיקער דין הנוגע לנתינת הערים, אַז נוסף אויף דעם וואָס זיי זיינען ערי מקלט, איז דאָ אַ דין אַז מען דאַרף זיי געבן צו די לויים, נאָר דאָס איז אַ דין אין דעם גדר פון מקלט של הערים: דאָס וואָס זיי זיינען (ווערן) ערי הלויים טוט (אויך) אויף אַ דין קליטה.

[דאָס הייסט, אַז אין די שש ערים זיינען פאַראַן צוויי גדרים: (א) זיי זיינען קולט אַלס ערי מקלט (וואָס „הובדלו למקלט“), און מצד דעם זיינען זיי קולט „בין לדעת בין שלא לדעת“. ולפני זה⁴⁸ (ב) זיי זיינען קולט אַלס ערי הלויים.

ואע"פ אַז יש בכלל מאתיים מנה – יש

(48) ביהושע קאפיטל כ ד, נתינת ערי המקלט להלויים היתה לאחר שהובדלו כערי מקלט „ביד משה“, וכ"מ בפ' מסעי (לה, ו). אבל א' שם מדובר ע"ד „שש ערי המקלט“ ובה „ארבעים ושתים עיר“ לא הוזכר ענין הקליטה כ"א „עיר“ סתם (ולמדו דקולטין ממש"נ „ועליהם“), (ב) מ"ב העיר נבחרו רק לאחר שבאו הלויים לדרוש „ערים לשבת ומגוריהן לבהמתנו“ ויצא הגורל על „הערים האלה“ – ולא הוזכרו קליטה כלל (ואדברה – זה שייך לכלל ישראל).

ואת"ל שאין לחלק בין המ"ח עיר (לבד המפורש) י"ל שגם שש הערים לאחר שניתנו ללויים קליטתם מצד ערי לוי באה „לפני“ הקליטה דשש ערי מקלט.

ועפ"י יומתק א' דגם בהם שייך הטעם דס' החינוך (שהובא לקמן בפנים) שמפני תכונות הלויים נבחרו עריהם לקליטה. (ב) שכן ה' בכלל – חידוש הקליטה ה' בסוף מ' שנה, קביעות מחנה לוי' שבמדבר בשנה השנית (פסחים סו, סע"ב ואילך. פרש"י עה"ת נשא ה, ב).

(49) משנה מכות ט, ב. רמב"ם הל' רוצח שם ה"ג.

(50) ראה צפע"נ מכות י, רע"א גליון. ובהמובא בצ"פ לירושלמי מכות פ"ב (ע' צו"צ בדפי הספר) ועוד. וראה צפע"נ דלקמן הערה 61.

(51) אבל אינו מוכרח כי בפשטות מסיים הפרשה בהמשך ללפני ע"ד חלוקת הארץ אשר נתנו ללויים מנחלת אחוזתם ואח"כ ע"ד מקלט לרוצח.

(52) לה, ב ואילך.

(53) שם, יא ואילך.

(54) מצוה תח. ושם ריש מצוה תקכ „להבדיל שש ערי מקלט מערי הלויים“. ובמנ"ח שם: דע"מ צריכות שיהיו ערי הלויים כמ"ב בתורה והרהמ"ח בתחלת המצוה.

יעדער לוי פרטי האָט ניט קיין בעלות פרטית אויף זיין בית פרטי, עס איז זיינע נאָר אויף „לשבת“⁵⁹.

וואָס דאָס איז איינער פון די ביאורים אין דעם וואָס דער סדר ווי די ערים זיינען אָנגעקומען צו די לויים איז גע- ווען: ונתנו (בני ישראל) ללויים מנחלת אחוזתם ערים לשבת – דאָס איז געוואָרן „נחלת אחוזתם“ פון די בני, און די בני האָבן געגעבן די ערים צו די לויים.

ו. ע"פ כל הנ"ל וועט מען אויך פאָר- שטיין דעם אויפטו פון מדרש בנוגע לחברון, אַז „הי עולה בקרנסין של ד' בתחלה ליהודה ואח"כ לכלב ואח"כ כו' ללויים“:

ביי חברון איז ניט נאָר געווען אַ נתינה כללית, פון בני צו שבט לוי, נאָר חברון איז אָנגעקומען צו שבט לוי פון כלב⁶⁰. ד.ה. נאָך דעם ווי ס'איז אַריבער פון בעלות כללית (פון שבט יהודה) צו דער בעלות פרטית פון כלב.

און דאָס זאָגט דער מדרש אַז „הי עולה בקרנסין של ד'“, ד.ה. אַז אין דעם זעלבן אופן ווי ס'איז געווען די בעלות בתחלה ל(יהודה ול)כלב, אַ בעלות פרטית, עד"ז איז דאָס אָפּגעגעבן גע- וואָרן צו די לויים. ד.ה. אַז אין חברון האָבן לויים אויך אַ בעלות פרטית⁶¹.

און וויבאלד אַז די שייכות פון ערי הלויים צו די לויים איז אין אַן אופן פון

מאמצות שאר השבטים אולי תכפר עליו אדמתם המקודשת בקדושתם (פון די לויים).

קומט אויס, אַז אויך די שש ערי מקלט האָבן דעם גדר פון „ערי הלויים“⁵⁵ (ווי די אַנדערע מ"ב עיר). וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז אויך די שש ערי מקלט זיינען אַוועקגעגעבן געוואָרן צו זייער בעלות. ומצד דעם (אויך) באַקומען די ערים אַ דין קליטה⁵⁶.

ה. ע"פ כל הנ"ל ווערט צוריק שווער: וויבאלד מ'האָט געגעבן די ערים צו די לויים אַלס זייער חלק באַרץ – פאַרוואָס זאָגט דער פסוק אַז די ערים זיינען בלויז „לשבת“?

וי"ל דעם ביאור בזה: דאָס וואָס די ערים געהערן צו די לויים איז א) בני (כל השבטים) האָבן זיי געגעבן מאחוזתם דהשבים⁵⁷, און דערפאַר געפינט מען אַ שינוי עקרי, וואָס די מ"ח עיר זיינען געווען מפורד בנחלת כו"כ נאָכמער – כל השבטים⁵⁸. (ב) עס איז אַ בעלות כללית פון דעם כללות השבט⁵⁸ – מ'האָט די מ"ח עיר אָפּגעגעבן צו שבט לוי. אָבער

(55) ומה שלא הזכיר הרמב"ם בפ"ח מהל' רוצח דשש ערי מקלט הוא ללויים כי שם מדובר ע"ד המע' להפריש כו' ולהכין הדרך. ועוד ועיקר – הרי כתבו כבר ברפ"ג מהל' שמיטה ויובל. וראה הל' רוצח שם ה"י: ומה הפרש כו' ובין שאר ערי הלויים.

(56) עפ"ז יומתק מקור דברי הרמב"ם רפ"ג מהל' שמיטה ויובל „וכשמוסיפין ערי מקלט אחרות בימי המשיח הכל ללויים“.

(56*) ראה לקו"ש חכ"ח ע' 216 ואילך.

(57) יהושע כא, ד ואילך.

(58) ע"ד דמצינו בתרומה וכו' שנקראת – (נחלת ו)גזילת השבט (ירושלמי תרומות פ"א ה"ב) עולה פ"ב ה"א. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך גזל השבט. ושו"ג.

(59) דאף ששייך שם ירושה ומוכרים כו', ה"ז בכלל קנין ד„לשבת“, וכמו למד' הנ"ל בירושלמי דבכלל (גם) הבעלות כללי דהשבט) לבית דירה ניתנו. וראה תוד"ה דאי ערכין לא, ב.

(60) וראה רמב"ן עה"ת ס"פ קרח למה לא הוי נתינת הערים סתירה לבארצם לא תנחל. וראה קרבן העדה לירושלמי סוטה שם. שירי קרבן לירושלמי מכות שם. פנים יפות מסעי לה, יד.

דארפן זיין של הלויים^{62**}, איז (ע"ד טעם החינוך – לעיל ס"ד) ווייל דאָס איז פאַרבונדן מיט דער הגנה וכפרה פון דעם הורג נפש בשגגה.

דער חטא פון הורג נפש איז אַ כּפּול: (דער חטא ופירוד⁶³) בין אדם למקום, בין אדם לחבירו.

און דעריבער איז זיין כפרה ווערט דורך די ערי מקלט וועלכע זיינען ערי הלויים. וואָס דער שם לוי איז ע"ש „ליוה" – דער ענין פון קישור (חדש – הפעם ליוה) וחבור, היפך ענין הפירוד. וואָס דאָס איז ענינם של הלויים:

(א) „הובדל לעבוד את ה' לשרתו", און ענינם איז „להורות דרכיו הישרים ומשפטי הדיקים לרבים", מצד חיבורם מיטן אויבערשטן, זיי זיינען „חלקו ונחלתו"⁶⁵, פועל'ט דאָס די כפרה ותיקון אויף דעם חטא ופירוד שבין אדם למקום פון דעם הורג נפש, אַז ער ווערט צוריק פאַרבונדן מיטן אויבערשטן⁶⁶.

(ב) אין זייער עבודה „וילוו עליך וישתחוּך"⁶⁷, דריקט זיך אויס דער ענין פון אחדות ישראל, נוסף אויף דעם וואָס אויך אין דעם „להורות דרכיו הישרים ומשפטי הדיקים לרבים", דריקט זיך

„גאולת עולם" (כנ"ל סעיף ב) – קומט אויס, אַז די „נצחיות"⁶¹ פון דער בעלות פון די לויים⁶² אויף חברון איז מער ווי אין אַלע אַנדערע חלקי ארץ ישראל: (א) בנוגע צו דער נחלה פון בני ישראל, וואָס באַ זיי איז ניטאָ די מעלה פון „גאולת עולם"; (ב) בנוגע צו אַנדערע ערי הלויים, וואָס באַ זיי איז ניטאָ בעלות פרטית^{62*}.

ז. דער ביאור בזה בפנימיות הענינים:

דער טעם פנימי פאַר וואָס ערי מקלט

(61) ומש"כ בסוטה (מת, ב) דמשחרב ביהמ"ק ראשון בטלו ערי מגרש – יש לומר הכוונה להפסטי דינים הקשורים בזה, כיון שלא היו כל ישראל על אדמתם. ובכלל לא עלו רוב ישראל. אבל לא מצאנו החידוש גדול – דאינו שייך עוד להלויים, ואין ללויים ערים לשבת ועוד! ובשינוי עקרי מכל ארץ ישראל דלא בטלה בעלות הפרטית דכל אחד (ראה לקו"ש ח"כ ע' 309). אבל ראה שו"ת צפע"נ ווארשא ס' נד. צפע"נ מכות ז, א בגליון ד"ה מנה"מ (הובא בצפע"נ עה"ת מסעי לה כט). צפע"נ עה"ת בהר ע' רמח.

(62) משא"כ הכהנים בערים שלהם (וחברון – כבידושע כא, יג. ב"ר הג"ל) אין זה רק מחמת הכהונה ולא מעצמם, דיש מציאות שישתנו דהיינו חלל דאין עליו שם כהן אבל גבי לויים נמצא דגבי לויים שייך נחלה ולא גבי כהנים (צפע"נ תרומות בהשמטות סב, א. עיי"ש. ועד"ז כתב בכ"מ: שו"ת צפע"נ שם ס' פד. מכתבי תורה מכתב פז. ועוד).

(62*) להעיר משו"ת צפע"נ שם סו"ס רטו: ועי' בספרי פ' מסעי דמבואר דערי מקלט נוהג גם בזה"ז. ועי' פ' הג"ל (בפנים והערה 61) י"ל דקולט מצד ערי הלויים (אלא שצ"ע אם צ"ל דיורי לויים (עכ"פ רובם) בפועל. וראה מכות י, א: נתמעטו כו'. ובצפע"נ שם). אבל בצפע"נ הג"ל (סוף הערה 61) כתב להיפך (ע"פ סוטה שם), שקליטתם לאחרית בית ראשון הוא רק מצד ערי מקלט, ולא מצד ערי הלויים.

^{62**} (62) וראה תורת לוי"צ (למכות יא, א) ע' קצב

עוד טעם ע"פ קבלה.

(63) היפך מצוה – ל' צוותא וחבור (לקו"ת בחוקתי (מה, ג). וראה תניא מהדו"ק (קה"ת, תשמ"ב) ספ"ט).

(64) ויצא כט, לד.

(65) רמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל.

(66) להעיר מחדושי אגדות מהר"ל למכות י, א: דברי תורה קולטים*.

(67) קרח יז, ב.

(*) ושייך לחברון – ראה חז"ג קט, א: וחברון דא אורייתא כו'.

(*) וראה לקו"ש חכ"ד ע' 111 הערה 47 ובהנמנן בשוה"ג שם.

אויס דער ענין פון אהבת (הרבים –) ישראל,

און מצד דעם זיינען זייערע ערים אַ תיקון אויף דעם חטא ופירוד שבין אדם לחבירו, וואָס אין הורג נפש⁶⁸.

דאָס איז אַן ענין בכל ערי מקלט. אין חברון איז דער ענין האחדות מיט נאָך מער הדגשה, וואָרום דאָרטן זיינען דאָך קבור די אבות ואמהות של כל בני⁶⁹, און דעריבער גייען אַרויף די תפלות ע"י חברון⁷⁰, און תפלה ווערט אָנגערופן

חברון מצד התחברות המדות חג"ת⁷⁰, דער קישור וחיבור פון אידן מיטן אוי"כ בערשטן, וואָס דאָס איז די כפרה אויף דעם ענין פון בין אדם למקום שבהורג נפש,

און וויבאלד אַז זיי זיינען די אבות ואמהות פון כלל ישראל, איז דורך דעם חיבור פון די אבות ואמהות פון כלל ישראל ביחד, ווערט אויך דער חיבור אמיתי אין די בנים ובנות וועלכע קומען פון זיי. – די כפרה אויף דעם חטא שבין אדם לחבירו.

און דער ענין החיבור איז אויף אזוי"פיל אַז דאָס קומט בגלוי „בשמו"י אשר יקראו לו בלה"ק" אין דעם שם העיר – חברון, וואָס איז מלשון חיבור⁷².

(משיחות שמח"ת ופ"ש בראשית תשל"ז)

(68) ואולי זהו ב' הטעמים בחינוך שם מצוה תח. (69) ראה אגרות קודש אדמו"ר האמצעי מכתב לב (קה"ת, ברוקלין, תשמ"ז). וכ"ה בילקוט ראובני (פרשתנו כג, ט) ממגלה עמוקות* אופן רמט** ומספר כנפי יונה***. ואולי יש לפרש שמתברר עולים לירושלים ולמקדש**** – ראה רש"י ויצא

(*) וכ"ה שם אופן רנ (בסופו) ובמגלה עמוקות עה"ת פ' וישב (נח, טע"ג) ובפ' שמות (ת, ג) בפ' הפסוק וישלחוהו מעמק חברון. (**) כן נסמך בילקוט ראובני לפנינו „אופן רמט". אבל כנראה הוא ט"ס, כי הלשון שהביא הוא במג"ע אופן רכב. ובמג"ע אופן רמט איתא הגהה מבן המהמר, ושם: ולכן איתא בזהר חדש דרך מערת המכפלה נכנס התפלה למעלה. ואילו במג"ע אופן רכב וכן בילקוט ראובני שם הובא מזהר חדש לגבי הפתחים דג"ע ולא בנוגע עליית התפלות דרך מערת המכפלה. ח"ל במג"ע שם (ועד"ז בילקוט ראובני שם): ביקש משה ליכנס לא"י שהראה לו הקב"ה גן עדן שלמטה שיש שם ד' פתחים (כדאיתא בזהר חדש פ' לך לך) הפתח הראשון שהנשמה הולכת בשעת יציאתה מן הגוף דרך מערת המכפלה ששם נקברו אבות ואמהות אדם וחיה. . . וכן כל תפלות שלנו כשהם עולים למעלה עולים דרך מערת המכפלה. [לפנינו מפורש (ענין עלית הנשמות דרך ד' הפתחים) בז"ח פ' נח (מהנ"ע) כא, א: הפתח הראשון נכנסת הנשמה במערת המכפלה שהוא סמוכה לג"ע. ועד"ז בחז"א פ' לך (פא, רע"א. ועוד)]. וראה לקמן שוה"ג הד'.

(***) בכנפי יונה הנדפס לא מצא' לעי"ע. אבל נמצא בספרו יונת אלס פס"ו. (****) וכן מובן מ"ח שם (עיי"ש כ, ד ואילך). וראה גם חז"ל שם, (ב לגבי עליית הנשמה דרך ד'

(כח, יז). וראה בגמ' (ברכות ל, א) והפס"ד (רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ג. טושו"ע או"ח רסצ"ד. שו"ע אדה"ז שם) שתפלה צ"ל כנגד ירושלים והמקדש. ולהעיר מהמשך באגרת אדמו"ר האמצעי שם שלפני ישיבת דוד מלך ישראל בירושלים הי' צריך להקדים תחילה להיות בחברון ז' שנים מקודם (– ראה זח"א עט, ב. ושי"ג. וראה „קונטרס בעניני כולל חב"ד" סיא"א (אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב כרך ד' ע' קצב). אבל במאמר ענין ההשתטחות (מאדמו"ר האמצעי?) קרוב לסופו (מאמרי אדה"א מ'קונטרסים ע' כז) כידוע שכל התפלות צריכות לעלות למעלה דרך פתח של ג"ע הארץ וע"כ התפלה שמתפללים אצל מערת המכפלה היא רצויה ומקובלת ממש לפי שיש בקבלה בידינו ששם הי' פתחו של ג"ע ממש.

(70) עיין אגרות שם.

(71) תניא ח"ב פ"א.

(72) זח"א קכב, ב (מהנ"ע). קכה, א. זח"ג קס, א.

פתחים: שמגעת עד פתח השלישי. . . מגעת עד ירושלים אשר שם כו' . . . בית המקדש. אלא דשם מדובר בירושלים של מעלה. עיי"ש. אבל ה"ה מכוונת כנגד ירושלים של מטה (כבהתחלת הדברים בז"ח שם כ, ד) ונאמר ע"ז „שחבורה לה יחידו" (תהלים קכב, ג. תנחומא ר"פ פקודי. ובכ"מ).